
CETATEA
SUBASEDIU

CETATEA SUB ASEDIU

*însemnări despre credință,
rațiune și terorism*

teodor baconschi

CUPRINS

Prefață	9
-------------------	---

DE CIVITATE DEI

Adevărul personal este viitorul fiecăruia	21
Incursiune în tainițai unui sfânt catolic contemporan	25
Athos: locul unde urci spre Dumnezeu și cobori în sine	31
Vitalitatea sentimentului mistic	38
Creștinism & utopie	44
Omul muribund.	48
Inteligență și împăcare	52
Fericirea ca bun simbolic.	58
Teologie și gălăgie	65
Utilitatea lui Iov	69
BOR e română, nu rusă	74
Faptul religios între libertate și manipulare.	80
Prima casă, ultima casă.	86
Viitorul ca iubire a aproapei.	89

CENTRU ȘI PERIFERIE

Elite la răscruce	96
Ghinionul anomaliei: cum ne regăsim normalitatea?	100

Iluzia antidemocratică a egalității absolute	106
Centrul și periferia: o superstiție politică	110
Cum am trăit Păltinișul.	115
Fără modele devii un nimeni	119
Comunitățile digitale	125
Facebook, între dramatizarea informației și amorul propriu . .	129
Cultura fotografică umanizează	136
O lume plină de spectre	141

FRONTIERE GEOPOLITICE

București-Moscova: un carusel explicabil	147
Mântuirea Rusiei ca potemkiniadă.	153
America, America!	161
Principiul geamului spart	168
Eurabia, sau Europa islamică	173
Islamofobia este o crimă?	178
Criza refugiaților	183
În căutarea Islamului cumsecade...	186
Dușmanul extern	191
Lichidarea creștinilor orientali. O crimă în serie.	195
Europeni, sau mai nimic.	200
Dunărea: limes, conexiune și potențial.	206
De la Traian la Mitteleuropa	208

O macroregiune europeană în formare.	211
Turcia, încotro?	215
Italia <i>nostra</i>	220
Ecumenism și geopolitică la Havana	226
Secolul XXI: greu la dealul geopolitic.	231

BIBLIOTHECA ALEXANDRINA

O istorie a umanității alese	238
Goethe, mereu faustic.	244
Un monument de for public: Ezra Pound în limba română	250
Marea carte a inumanității	256
Stalin, văzut de Paul Johnson	262
Diavolul provincial: epopeea Sovietelor între Prut și Nistru.	266
Anca Manolescu: cercuri de studiu și prietenie spirituală.	273
Despărțirea ca descoperire a sinelui.	279
Un neo-martir creștin în Algeria.	286
În Bizanțul latin. O carte despre credința universală	292
Știrile ca vehicul al ororii umane.	296
Un vis	302

PREFAȚĂ

UN ÎNDEMN ȘI UN ECOU: *NU VĂ TEMEȚI!*

Ca persoană publică, Teodor Baconschi n-are nevoie de nicio prezentare. Ca scriitor, el ne provoacă să regândim parcursul unei generații care, în 1989, s-a bucurat de cel mai prețios dar al vieții: libertatea. Mesajele Revoluției anti-comuniste au electrizat milioane de români frumoși și curajoși, aflați atunci la prima tinerețe. Fără pasiunea libertății, mentorii noștri simțeau că viața n-are sens. Deschiderea granițelor României către lumea largă a fost, simultan, un test al adevărului și o enormă șansă.

După valul de schimbări dramatice produse în Europa de Est (dar mai puțin la noi), discipolul lui Bartolomeu Anania pleca la Paris însetat nu de glorie, ci de cunoaștere. Prima tranșă de bursieri ai Statului francez l-a proiectat pe culoarele bibliotecilor de la

Sorbona sau Collège de France, unde a conversat cu mari profesori, savanți sau cercetători. Un doctorat *magna cum laude* i-a confirmat înzestrările excepționale pentru erudiție, însă viața publică din România l-a revendicat rapid, îndreptându-i pașii către alte zări. Știind că inteligența cognitivă nu poate da, singură, măsura umanului, Teodor Baconschi a pus suflet într-o sumedenie de proiecte instituționale și comunitare.

Nimic esențial nu putea lipsi din parcursul unui viitor diplomat: emisiuni TV, proiecte editoriale, hărnicia publicistică, cursurile universitare. De la facilitarea unor traduceri din marii clasici ai gândirii rusești și până la asumarea unor roluri de maximă vizibilitate – Ambasador la Vatican, Ministru de Externe, lider de partid guvernamental – Teodor Baconschi a marcat conștiința publică printr-o competență rară: puterea deslușirii simultane a lumilor văzute și nevăzute.

Cu această exigență declarată, cărțile lui Teodor Baconschi au surprins nu doar păcatele ideologice ale modernității radicale, ci și oportunitățile create

de piața liberă și dialogul între culturi. Martor al disoluției colosului sovietic și participant la revoluția comunicării prin Internet & social-media, Teodor Baconschi a înțeles, deopotrivă, *unicitatea* rădăcinilor și *ubiquitatea* efectelor instituțiilor politice occidentale. Fără construcția unui spațiu social guvernat de separația puterilor Statului, domnia legii și afirmarea dreptului la viață, libertate sau proprietate, oare prosperitatea materială și inovația tehnologică ar fi fost mai mult decât un simplu accident istoric?

Decenii la rândul, în numeroase analize sistematice, eseuri abreviate ori însemnări fugare, Teodor Baconschi a lăudat superioritatea civilizației vestice, fără să remarce vreo incompatibilitate structurală între creștinismul răsăritean și lumea euro-atlantică. Dimpotrivă. Din epoca patristică, trecând prin renașterile umaniste succesive ale Bizanțului și până la acțiunea politică sau culturală a unor Emanoil Gojdu, Andrei Șaguna sau Vladimir Soloviov, uzul riguros al rațiunii practice s-a împăcat bine cu elanul despătimirii filocalice. Înaintea lui Benedict al Nursiei, Pahomie cel Mare începuse „procesul civilizării”,

unde va pe cursul superior al Nilului. Mănăstirile Antichității târzii funcționau, paradoxal, ca spațiu al mobilității sociale. Fostul țăranul egiptean devenit ascet (al cărui caracter fusese deja încercat și șlefuit prin muncă fizică și ascultările zilnice) putea ajungea episcop, părinte duhovnicesc și teolog luminat al Bisericii. O asemenea iradiere spirituală s-a bucurat mereu de principiul epistemologic al „consecințelor neintenționate”. Fără pilda cutremurătoare a unui Antonie cel Mare, poate că retorul Augustin din Hippona n-ar fi auzit faimosa chemare (*tolle, tolle, lege*) iar convertirea fostului gânditor neoplatonic la creștinism nu s-ar fi produs niciodată.

Teodor Baconschi a făcut posibilă întâlnirea dintre Răsărit și Apus nu doar prin etalarea unor concepte, idei sau proiecte literare. Când Ioan Paul al II-lea a vizitat România – prima țară ortodoxă aflată pe orbita episcopului Romei – am înțeles cu toții marele pariu al timpului nostru: loialitatea față de propriile rădăcini, dar și deschiderea necomplexată către Celălalt.

În ultimii douăzeci de ani, însă, fizionomia României, chipul Europei (dar și fața Statelor Unite ale Americii) s-au schimbat profund. Din acest motiv, *Cetatea sub asediu* este cartea unde verbul măsurat și privirea sagace a lui Teodor Baconschi documentează nu doar reușitele evidente ale Apusului, ci și drama împușinării spirituale, a imploziei demografice și a imunității scuzute din sânul societăților occidentale.

Fie că privim spre Scandinavia „multiculturală”, fie că urmărim neputința managerială a Greciei ortodoxe, Europa se află într-un moment de răscruce. Vom uda mai departe rădăcinile iudeo-creștine ale bătrânului continent sau vom sucumba în fața barbariei? Având o excelentă formație filozofică, Teodor Baconschi știe prea bine că fără instituțiile publice ale creștinismului istoric – de la familia monogamă, garantarea proprietății private, critica tiraniei politice sau acțiunea filantropică directă și până la decența moravurilor, încurajarea responsabilității individuale (parabola semănătorului) și valorizarea antreprenoriatului (parabola talanților) –, luminile Europei s-ar fi stins demult.

„Libertatea e neapărat inteligentă”, repetă autorul nostru. De ce? Pentru că încercările de uniformizare a gândirii sfârșesc printr-o imbecilizare involuntară a cetățenilor din *ágora*. Când bucătăria corectitudinii politice pregătește meniul fad și nisipos al cantinei oficiale, te întrebi cine mai păstrează „sarea pământului”? Răspunsul lui Teodor Baconschi e simplu: oamenii care-și asumă riscul neliniștii metafizice și pariul gândirii pe cont propriu. Dincolo de freamătul unei elite conservatoare, există astăzi comunități ale iubirii care, inspirate de Evanghelia lui Iisus Hristos, își continuă misiunea și lucrarea, aducând mângâiere și vindecare milioanei de credincioși în lumea întreagă. Deranjat de competiție, Statul secular îi tratează cu indiferență, dispreț și ostilitate pe toți cei care nu vor să fie păstoriți de noua birocrație.

Din acest motiv, Teodor Baconschi propune creștinilor suspendarea tactică a disensiunilor confessionale și a luptelor intestinale. De ce? Pentru că, oamenii lucizi înțeleg că trebuie să apărăm nu doar dreptul la existență al unor triburi religioase, ci un front civilizațional zguduit de trei mari provocări:

1) terorismul islamist și recrudescența regimurilor autoritare; 2) relativismul etic al spațiului academic și depravarea culturii de masă; 3) activismul juridic al Statului birocratic egalitarist, care a declarat război libertății de conștiință, familiei naturale și ordinii spontane a pieței. Din acest motiv, *Cetatea sub asediu* propune un fuzionism doctrinar, prin care diferite grupări (creștin-democrații, paleo-liberalii, conservatorii, libertarienii sau tradiționaliștii) practică armistițiul dintr-o rațiune istorică superioară: înfrângerea barbariei și apărarea fundamentelor civilizației europene.

Alături de Pierre Manent, Rémi Brague sau Roger Scruton, eseistul Teodor Baconschi este unul dintre intelectualii europeni care afirmă deschis nevoia *creșterii* unor generații de lideri – dascăli, gazetari, politicieni, oameni de afaceri, educatori și sacerdoți – capabili să-și asume grandoarea moștenirii intelectuale, politice și spirituale a bătrânului continent, refuzând cenzura structurilor monopoliste sau fanteziile unor inginerii sociale de extracție neo-marxistă. Creștinismul afirmă demnitatea omului plăsmuit după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Într-un ceas de cumpănă

pentru România și pentru Occident, Teodor Baconschi dă mărturie nu doar despre credința intimă a celui botezat, ci și despre raționalitatea publică a Evangheliei, fără de care darul libertății noastre ar fi rămas știrbit.

Cetatea sub asediu e o carte vie și antrenantă, în care autorul vorbește nu doar despre provocările exterioare ale timpului nostru, ci schițează strategii concrete de formare spirituală și rezistență morală pentru oamenii care știu că sufletul nu-i de vânzare. Dacă românii au supraviețuit experimentelor tranziției – violențe stradale, lupte de clasă, scheme piramidale, bănci devalizate, războaie la graniță, hoții guvernamentale, exodul creierelor și crizele constituționale ale ultimelor decenii –, aceasta s-a datorat, în primul rând, puterii consolatoare a credinței în Hristos. Pentru cei lipsiți de apărare în fața unui sistem brutal și nedrept, pentru cei călcați în picioare de o administrație arogantă sau incompetentă, pentru cei umiliți și dezmoșteniți, deposedați și abuzați în propria țară, îndemnul paulin la iubire și apartenența la o comunitate universală a credinței a reprezentat un adevărat balsam pentru inimă și minte.

În acest spațiu simbolic și terapeutic al Bisericii – într-o lume nevăzută, dar accesibilă celor bogați și săraci, celor virtuoși sau păcătoși, celor slabi și puternici, celor sofisticați ori simpli, celor tineri și celor vârstnici –, Teodor Baconski își întâlnește și îi adresează fratern vechiul îndemn: *Nu vă temeți!*

Mihai Neamțu

București, 8 noiembrie 2016

Soborul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil

DE CIVITATE DEI

ADEVĂRUL PERSONAL ESTE VIITORUL FIECĂRUIA

Evangelistul Ioan i-a asigurat pe creștini că „adevărul îi va face liberi”. E una dintre cele mai puternice făgăduințe mesianice ale Noului Testament. Firește că, aici, vorbim despre Adevărul întrupat în persoana teandrică a lui Iisus Hristos. În definitiv, aceasta e no-tatea ultimă și perenă a revelației creștine. Nu mai căutăm un adevăr filozofic (deși Logosul înțelepților păgâni avea să fie asimilat tradiției patristice), oprim certurile preaomenești dintre unii și alții, refuzăm din start ideea că adevărul poate face obiectul unui monopol ideologic, doctrinar, politic sau empiric. Adevărul ca Persoană (în comuniune treimică) include Terțul și ne eliberează de căutările prin care au rătăcit societățile umane premergătoare momentului kairotic al Întrupării.

Avem mai sus un rezumat hristologic pe care teologii îl pricep, dar care le rămâne fie străin, fie inaccesibil celor care n-au, cum ar spune Kierkegaard, „adevărul subiectiv” al credinței. Fapt e că, în ordinea spirituală, identificarea sinelui cu adevărul-personalizat are o detentă eliberatoare pe care fiecare generație creștină a verificat-o, independent de meridiane și contexte istorice sau socio-culturale. Așadar, adevărul nu sunt eu însumi. Nici explorările la care se dedă intelectul meu. Nici consensul epistemologic sau politic asupra lui. Adevărul e Cineva, nu Ceva. Cineva care are o genealogie davidică, un decor istoric, o învățătură clară și o „funcție expiatorie”.

Natural că omul (post)modern, în care s-a reaprins prometeismul raționalist, care a transformat natura și lumea prin spiritul său cercetător, omul din noi înșine, declinat în milioane de ipostaze atitudinale antropocentrice, are – în ultimii 500 de ani – tot mai largi posibilități (și ispite) de a pune la îndoială Marea Narațiune biblică. Însăși dezvoltarea conștiinței de sine, dar și evoluția năvalnică a cunoașterii științifice depindeau de această îndoială metodică, pusă la lucru

în descendență carteziană. Drumul pe care a purces omenirea (cu tot cu centrul ei civilizațional occidental) va fi fost cu siguranță inevitabil. Filozofia creștină a istoriei este liniară și ascendentă (de la Creație, spre veacul eshatologic), așa încât e necreștinească nostalgia unei „întoarceri” la mentalități sau stări de spirit premoderne. Suntem exact în punctul la care trebuia să ajungem, dacă ne puneam la bătaie (așa cum am făcut-o, frenetic) resursele de creativitate și nevoia de a fi liberi. Validăm azi o altă cosmologie decât cea din vremea unui Cosmas Indicopleustes. Deși Toma de Aquino afirma, în *Summa theologiae*, că omul e incapabil să conceapă infinitul, acum suntem cumva în stare s-o facem, cu ajutorul investigațiilor prin sateliți, sonde spațiale și ipoteze fizico-matematice despre structura materiei, originea universului sau limitele expansiunii acestuia în următoarele miliarde de ani-lumină.

După mine, e doar aparent conflictul (pentru unii ireductibil) dintre credință și științe, sau bătălia simbolică dintre antropologia creștină și cosmologia contemporană. Și nu-i dau apă la moară biologului

iezuit Teilhard de Chardin, cel care a căutat o transcriere cosmologică a hristologiei tradiționale, imaginând, pe temeiul principiului antropic, un Punct Omega. Mă gândesc doar la faptul că și științele tari sunt bazate pe Narațiuni, ca și „mitul” hristic. Sunt narațiuni derivate, nu substitutive. Pentru că și adevărul științific are pretenția de a ne elibera, asemenea adevărului întrupat în persoana lui Iisus Hristos. Și o face în același spirit: al cunoașterii aproape mistice, extra-senzoriale, supra-empirice, în care metafora epistemologică joacă un rol parabolic. Conflictul dintre religie, filozofie și științe – consumat pe un șantier politic anti-clericalist și în numele unei religii pozitivistice – ar trebui îngropat acolo unde și-a atins paroxismul: în „stupidul secol XIX”. Am relativizat adevărul, i-am atribuit o pluralitate sincronizată și anihilantă. Rămânem însă animați de dorul unui adevăr singular și personal, în stare să ne mântuiască din condiția noastră muritoare, limitată, precară.

TEOLOGIE ȘI GĂLĂGIE

Credința religioasă va fi mereu contestată sau disputată, întrucât fiecare are propria lectură, propriul grad de (ne)implicare existențială, dar și pentru că e dificil să construiești consensuri sociale în epoca informației explodate pe internet. Multe voci se aud, și degeaba spunem, uneori, că sunt *prea multe*: oricum se anulează reciproc! Viețuim în cacofonie, în vacarm, în supralicitarea protestului, a indignării și a semi-doctismului care dă lecții. Iar moștenirea ideologică a Revoluției franceze, îndelung prelucrată propagandistic în era sovietică, renaște sub ochii noștri grație noului egalitarism: nu ne mai este suficientă rezonabila egalitate în fața legii sau chiar a morții. Ne devine indispensabilă egalitatea absolută, distopică, generatoare de maximă ipocrizie (dar și fragilitate) socială.

Chermeza ajustării descendente n-ar avea haz fără reciclarea discursurilor din vremea lui Marx și Auguste Comte: religia științei pozitive, progresismul, cultul rațiunii, anti-clericalismul. Îmbărbătați de asemenea discursuri (pe care Occidentul le-a trăit patetic în secolul al XIX-lea, dar care, iată, trec Dunărea mai impetuos decât legiunile romane), navigăm zilnic, pe net, printre mostre de ignoranță cu damf: oameni fără cultură religioasă, dispuși să radă tot în materie ce „obscurantism”, „nou Ev Mediu” (săracul Berdiaev!), luptă cu „popimea” retrogradă și cu „prostimea” superstițioasă.

Să radă, bunăoară, zecile de mii de pelerini pornite spre Mânăstirea Nicula. E tot piața, bat-o vina! Am citit status-uri de psihologi (cu cabinet) care „dădeau” în preoți ca în niște concurenți neloiali: „Alo, părinte, de suflet ne ocupăm noi!”. Sau „vedete” TV care-i luau în balon pe „retardații” de pelerini, doar pentru crima că aceștia au dezertat din fața prăvăliei catodice de unde-și extrag ele renta strâns legată de rating... Competiție mare, monșer! Și, cum spuneam, o groază de ignoranță pamată. Căci ateul și agnosticul care chiar

posedă o cultură științifică „la zi” găesc resurse pentru a respecta faptul religios, așa cum procedează orice om bine educat. Între registrul religios și cel al științelor de avangardă există, de altfel, numeroase afinități electivă. Personal, văd adesea astrofizica, biologia sau neuro-științele ca pe niște teologii secularizate. Iată, bunăoară, un pasaj elocvent prin dramatismul său mitologic: „Unul din protoni e transformat într-un neutron și un pozitron, iar celălalt proton se leagă de neutron pentru a forma un deuteron. Apare și un neutrino, care acționează foarte slab, iar acesta părăsește imediat scena. Pozitronul și unul dintre electronii orbitali se anihilează reciproc, așa încât, din doi atomi de hidrogen rezultă un atom de deuteriu și se degajă o cantitate de energie care contribuie la strălucirea steii” (Martin Bojowald, *Ce a fost înainte de Big Bang?*, Humanitas, 2016, p. 203). Regăsesc în pasajul citat exact ambianța teomahică din *Avesta*, sau marile conflicte „eonice” prezente în textele gnostice ale elenismului târziu...

Pe scurt, dragi cititori: că suntem sau nu bisericoși, ar fi bine să respectăm credința fiecăruia, cu tot cu

manifestările sale, tradiționale sau nu. Nu e *cool* să te dai mare că tu nu crezi în Dumnezeu: evident că nu crezi în „prietenul imaginar” sau în „Bătrânul bărbos” (pe care nu-l găseau interstelar nici măcar sateliții anilor '60). Căci Dumnezeu nu e așa. Nu știm cum e, de vreme ce a apărut teologia apofatică și s-a constelat omenirea cu experiențe mistice, extra-senzoriale. Unii dintre noi însă credem că s-a produs, „la plinirea vremii” o joncțiune divino-umană, în persoana Celui care a întemeiat creștinismul. Nu divinizăm un om, întrucât credem (așa cum și ateul crede în măsurabilitatea atomului de hidrogen) că acel om chiar era Dumnezeu. Bun, spuneți-ne că e o „meta-narațiune” etc. N-o vom deconstrui, pentru că agenda noastră e mai modestă. Am vrea pur și simplu să trăim într-o societate unde liberul exercițiu al credințelor religioase nu e îngrădit factual, printr-o atmosferă sulfuroasă de linșaj „progresist”. *Pax vobiscum!*